

СУЧАСНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

УДК 78.036 (477)

ТВОРЧИСТЬ ГАННИ ГАВРИЛЕЦЬ: ВІД ВИТОКІВ ДО СВІТОВОГО ВИЗНАННЯ

Тетяна Багрій

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького***Анотація:**

У статті розглядається багатогранний творчий доробок українського композитора Ганни Гаврилець, званої в усьому світі. Автор характеризує її різнобічну творчу діяльність, з'ясовує витоки професійного формування й становлення композиторки як самобутнього митця.

Анотация:

Багрій Татьяна. Творчество Анны Гаврилец: от истоков к мировому признанию.

В статье рассматривается многогранное творческое наследие украинского композитора Анны Гаврилец, известной во всем мире. Автор дает характеристику её творческой деятельности, определяет источники формирования и становления А. Гаврилец как самобытного художника.

Resume:

Bahriy Tetyana. Hanna Havrylets' creative work: from the beginnings to the worldwide acceptance.

The article deals with the question of many-sided creative work of Hanna Havrylets, the Ukrainian composer who is known all over the world. The author characterizes her varied creative activity, determines the beginnings of her professional career and development of the composer as an original artist.

Ключові слова:

Ганна Гаврилець, композиторська діяльність

Ключевые слова:

Анна Гаврилец, композиторская деятельность

Key words:

Hanna Havrylets, composer's activity.

Постановка проблеми. Сучасна музична культура України багата на композиторів, які, переосмислюючи кращі світові надбання, створюють неповторні зразки національного мистецтва. До плеяди таких самобутніх митців як М. Скорик, Є. Станкович, Л. Дичко, Б. Фільц, В. Степурко та інші належить і Г. Гаврилець – яскрава індивідуальність творчого сьогодення України. У багатогранному композиторському доробку відомого світові музиканта симфонічна, камерно-інструментальна, вокально-інструментальна, а також хорова музика. Її твори звучать не лише в Україні, а й Росії, Польщі, Канаді, Словаччині, Словенії, США, Швейцарії, Франції, Німеччині, Нідерландах, Франції, Вірменії. Їх виконують відомі оркестри: Національний заслужений академічний симфонічний оркестр України, Заслужений академічний естрадно-симфонічний оркестр України, Заслужений академічний симфонічний оркестр Національної радіокомпанії України, Державний камерний ансамбль «Київські солісти», Національний ансамбль солістів України «Київська камерата»; хори: «Думка», «Київ», «Кредо», «Павана», «Хрещатик», Державна академічна чоловіча хорова капела імені Л. М. Ревуцького, струнний квартет «Гармонії світу» (Одеса), Київський квартет саксофоністів; солісти: Ніна Матвієнко, Дмитро Гаврилець, Йозеф Єрмін, Оксана Рапіта, Юрій Кот, Таїсія Повалій, Жанна Боднарук, Віталій

Свирид. Музика Г. Гаврилець часто звучить на українському радіо.

Формулювання цілей статті. Як переконуємося, музична творчість Г. Гаврилець багатогранна, тому питання становлення її як композитора (від джерел таланту до визнання на світовому рівні), впливу видатних учителів і колег на сучасну музичну діяльність, самобутності її обдарування, розкриття ідей і загальноетичних норм, які втілює композитор у своїх творах і пропагує з концертної сцени й у стінах храмів, є сьогодні такими актуальними.

Об'єктом нашого дослідження стала композиторська діяльність Г. Гаврилець.

Предметом дослідження – чинники, що є визначальними у становленні Г. Гаврилець як композитора, характеристика її творчості видатними митцями сучасності, огляд творчого доробку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ганна Гаврилець – талановитий композитор з обдарованої родини. Вона народилася 11 квітня 1958 року в селі Видинів Снятинського району Івано-Франківської області у співочій сім'ї: бабуся і дідусь співали у церковному хорі, батьки любили народну пісню. Молодша сестра – Богдана Фроляк – стала вже відомим українським композитором і є лауреатом престижних премій імені Л. Ревуцького, Б. Лятошинського, М. Лисенка; брат Роман, також музикант, закінчив Дрогобицьке музичне

училище як хормейстер і пише пісні для естради та твори дітей. Тож Ганна з братом і сестрою, тепер уже видатні музиканти, змалку росли в атмосфері любові до музики у прекрасному краю, де сама природа сповнена неповторних мелодій і ритмів. «Народна пісня, яка з дитинства ввійшла в життя Ганни Гаврилець, стала одним з імпульсів для її творчості. Це відчувається як в симфонічній, так і в хоровій музиці композиторки. Коріння народного музикування як вокального, так і інструментального, своєрідна імпровізаційність, помножена на професіоналізм, дає той високохудожній результат, який ми маємо в творчості Ганни», – так оцінила творчість композитора секретар правління Національної спілки композиторів України імені Тараса Шевченка, народна артистка України, професор Л. Дичко [1, с. 1].

Ганна Гаврилець має гарну професійну школу. Першим учителем маленької Ганни став Василь Куфлюк, який отримав два дипломи: Варшавського університету (як математик) і Варшавської консерваторії, мав особливу методику вироблення абсолютного слуху й винятковий педагогічний хист. Подальше навчання дівчинки проходило у Снятинській дитячій музичній школі по класу фортепіано у викладачки Жанни Попової. З 1968 р. – у Львівській десятирічній середній спеціальній музичній школі-інтернаті імені Соломії Крушельницької, де Ганна навчалася фортепіано й композиції. До цього навчального закладу їй порадив вступити директор Олександр Тищенко, який їздив провінційними містечками Західної України, відвідуючи музичні школи й відшукуючи-виявляючи обдарованих дітей. Уже у восьмому класі цієї музичної школи Ганні першій з учнів присудили заохочувальну премію ім. Станіслава Людкевича.

1982 року Г. Гаврилець закінчила Львівську державну консерваторію імені М. Лисенка по класу композиції у професора В. Флиса, а згодом, у 1984 р. – асисентуру-стажування в Київській державній консерваторії імені П. Чайковського (композиція, клас професора М. Скорика). Саме навчання у М. Скорика, який вже має цілу композиторську школу, сприяло становленню Ганни Гаврилець як композитора. Від своїх учителів Володимира Флиса та Мирослава Скорика вона взяла аналітичний підхід до народних першоджерел і особливостей народного музикування.

Ось як відгукується про свою ученицю-композитора її викладач, Герой України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, народний артист України, академік, професор Мирослав Скорик: «Я був головою комісії на випускних іспитах у Львові і познайомився з творчістю випускниці Ганни Гаврилець. Вона запам'яталася ще тоді своєю природною музикальністю. Потім Ганна в мене вчилася в аспірантурі. І можу сказати, що вона завжди притримувалася традицій, але весь час вносила щось нове. Я вважаю, що музика повинна бути музикою. І Ганні ця якість властива. Вона не намагається сховатися за новими течіями. Вона прагне «чистої» музики, не захаращеної ускладненою музичною мовою. Інколи експерименти ведуть у глухий кут. Її напрямок творчості позитивний, він має відгук у слухача, входить і в повсякденне життя. Музика Ганни Гаврилець має своє обличчя – і це дуже важливо. Вона знаходить свою нішу в симфонічній, камерній музиці, і особливо в хоровій. Хорова духовна музика один із пластів у серйозній музиці, і Ганна Гаврилець вже багато в ньому зробила. Приємно, що Ганна Гаврилець має своє бачення, свій шлях у музиці, і я бажаю, щоб вона продовжувала цей шлях і не сходила з нього» [4, с. 1].

З 1985 р. Г. Гаврилець – член Національної спілки композиторів України, з 1999 р. – заступник голови правління Київської організації НСКУ. З 1992 р. – викладач Національної музичної академії України, доцент, декан композиторського та історико-теоретичного факультетів, заслужений діяч мистецтв України (2005). Займається організацією та проведенням фестивалю академічної музики «Музичні прем'єри року».

Творча діяльність Ганни Гаврилець також відбиває риси її людської сутності. Так, окрім композиторського обдарування, у викладацькій діяльності в Національній музичній академії зі студентами розкрилися педагогічні здібності композиторки. Вона є справжнім патріотом своєї країни, має завжди свою громадську позицію й відстоює її.

Творчість Ганни Гаврилець яскрава й самобутня. Вона пише симфонічні, камерні, хорові й сольні твори.

Музичний світ Г. Гаврилець пронизаний стихією співу, яку вона опановує через різні системи музичних образів. Так, Ганна Гаврилець написала багато чудових пісень на вірші знаних

українських поетів – Д. Павличка, Л. Костенко, В. Симоненка, Ф. Млинченка, О. Кононенка, В. Стольникова та ін.

Хорове письмо Ганни Гаврилець, особливо в її фольклорній музиці, вражає тембровою інструментовкою, і саме цим вона близька до особливостей хорового мислення Миколи Леонтовича. Її оригінальні твори на народні тексти, а також обробки народних пісень – справжні поетичні новели з життя людини. Хорові твори Г. Гаврилець – це, насамперед, пісенність у широкому розумінні цього слова, нею сповнені фактура, рух голосів, гармонія... Звучання хору ніби йде зсередини, створюючи неповторні акустичні ефекти...

У своїх духовних хорових творах композитор спирається на прекрасні традиції українських класиків минулого: М. Дилецького, Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя, О. Кошиця, М. Леонтовича, К. Стеценка. Митець вдало поєднує ці традиції з новітніми засобами композиторського письма. Її трактовка канонічних форм і текстів завжди вражає особливою одухотвореністю й молитовністю. Композиціям духовної музики притаманна особлива внутрішня зосередженість і сповідальність, яка стає особливою рисою стилю композиторки на новому етапі [5, с. 1].

У доробку Г. Гаврилець є також твори на основі канонічних біблійних текстів, серед яких псалми, окремі літургійні піснеспіви, хорові концерти: «Блаженний, хто дбає про вбогого», «До Тебе підношу я, Господи, душу свою» та «Боже мій, нащо мене Ти покинув?» (створені у 2000 році), псалом «Тільки в Богові спокій душі моїй» (2004 р.), «Stabat mater» (2002 р.), «Херувимська» (2002 р.), «Тебе поєм» (2002 р.), хоровий концерт «Нехай воскресне Бог!» (2004 р.), літургійний піснеспів «Богородице, Діво, радуйся!» (2004 р.), «Miserere» (2008 р.). Твори Г. Гаврилець на основі канонічних джерел «представляють органічну частку української богослужбової творчості, що постає не лише як зразок талановитого індивідуального композиторського стилю, а і як приклад упровадження високих морально-етичних ідеалів, вічних людських цінностей» [3, с. 15]. Саме твори на духовні тексти презентують вичерпну завершеність поетично-музичної драматургії.

Чимало дослідників відзначає, що творчою вершиною композиторської діяльності Ганни Гаврилець стало унікальне музично-сценічне

дійство «Золотий камінь посіємо» (1997 р.), у якому взяли участь Львівський хор хлопчиків «Дударик» і душа української пісні – Ніна Матвієнко. Саме в цій монофолькопері на багатому фольклорному матеріалі, зібраному народною артисткою України Ніною Матвієнко в різних регіонах нашої держави, митець створила своєрідні музичні фрески, у яких через пісню відтворена історія України. Музика в цій виставі звучить на одному диханні, об'єднуючи всі шість частин (заключна – кантата «Ввійди і ти в цей собор...» на вірші Софії Майданської) твору. За створення музично-сценічного дійства «Золотий камінь посіємо» указом Президента України від 4 березня 1999 року композиторці було присуджено Державну премію України імені Тараса Шевченка.

Підкреслимо, що ще у 1990 році музикознавець Л. Кияновська відзначала, що «найсильніша сторона доробку Гаврилець – національна самобутність, вияв творчої індивідуальності в контексті української культури... Кого б не спитали про її твори – кожен відзначить і професіоналізм, і “обличчя вираз небуденний”, і цікаві технічні знахідки, а особливо – щирість та емоційність» [цит. за: 5, с. 1].

Як переконуємося, спочатку творчість Г. Гаврилець формувалася завдяки родинному середовищу з його унікальною музикальністю, що генетично пов'язана з корінням талановитого українського роду. Другим важливим чинником справдження таланту композиторки стали вчителі. Василь Куфлюк – Олександр Тищенко – Володимир Фліс – Мирослав Скорик. Це та когорта видатних наставників, які вплинули не тільки на професійну майстерність, а й на життєві та естетичні погляди Ганни Гаврилець. Вони створили не лише музиканта, відданого душею і серцем своїй справі, а й людину, яка віддає себе родині й студентам Національної музичної академії, де працює; композиторам і музикознавцям Київської організації Національної спілки композиторів України, яку зараз очолює. Вона, беззаперечно, – один із лідерів сучасної української композиторської школи.

Талант Г. Гаврилець оцінений державою. У 1989 році вона стає лауреатом першого фестивалю «Червона рута» у м. Чернівцях за пісню «Мольба» на вірш Дмитра Павличка; у 1995-му – перемагає в Міжнародному конкурсі композиторів імені Іванни та Мар'яна Коців із

камерною симфонією № 2 «In memorem»; у 2001-му стала володарем Гран-прі, I, III премій і Призу глядацьких симпатій Всеукраїнського конкурсу композиторів «Духовні псалми III тисячоліття», у 2005-му – лауреат мистецької премії «Київ» імені Артемія Веделя. Г. Гаврилець нагороджена орденом Святого рівноапостольного князя Володимира.

Висновки. Отже, Ганна Гаврилець – видатна композиторська особистість України XXI століття. Як зазначив А. Лашенко, багато її творів «отримали значення класики» [2, с. 187], оскільки вони відзначаються високою художністю, майстерним поєднанням класичних традицій із новітніми засобами композиторської техніки, особливим відчуттям на генетичному рівні багатючих фольклорних джерел.

Список використаних джерел

1. Дичко Л. Про Ганну Гаврилець [Електронний ресурс] / Л. Дичко — Режим доступу: <http://www.akklimatizirovat.ru/047786/1/Pro-Gannu-Gavrilets>. — Назва з екрану.
2. Лашенко А. П. 3 історії київської хорової школи / А.П. Лашенко. — К.: Муз. Україна, 2007. — 200 с.
3. Пучко-Колесник Ю. В. Діяльність диригента-хормейстера як соціокультурний феномен: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури» / Ю. В. Пучко-Колесник. — К., 2009. — 18 с.
4. Скорик М. Про Ганну Гаврилець [Електронний ресурс] / М. Скорик. — Режим доступу: <http://www.akklimatizirovat.ru/047786/1/Pro-Gannu-Gavrilets>. — Назва з екрану.
5. Степанченко Г. Ганна Гаврилець – сучасний український композитор [Електронний ресурс] / Г. Степанченко. — Режим доступу: http://orpheusmusic.ru/publ/ganna_gavrilec_suchasnij_ukrajinskij_kompozitor/115-1-0-458. — Назва з екрану.

Рецензент: Молодиченко В.В. – д.філос.н., професор

Відомості про автора:

Багрій Тетяна Єфремівна

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
вул. Леніна, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна
doi:10.7905/нвмдпу.v0i11.764

Надійшла до редакції: 15.11.2013 р.

Прийнята до друку: 03.12.2013 р.

References

1. Dychko L. *About Hanna Havrylets'*. Retrieved from <http://www.akklimatizirovat.ru/047786/1/Pro-Gannu-Gavrilets>. [in Ukrainian].
2. Lashchenko A. P. (2007). *From history of Kyiv school of choir*. Kyiv: Muz. Ukraine. [in Ukrainian].
3. Puchko-Kolesnyk Ju. V. (2009). *Activity of the conductor-choirmaster as a sociocultural phenomenon: abstract of thesis for the degree of Candidate of Art Criticism: 26.00.01 "Theory and history of culture"*. Kyiv. [in Ukrainian].
4. Skoryk M. *About Hanna Havrylets'*. Retrieved from <http://www.akklimatizirovat.ru/047786/1/Pro-Gannu-Gavrilets>. [in Ukrainian].
5. Stepanchenko G. *Hanna Havrylets' as a modern Ukrainian composer*. Retrieved from http://orpheusmusic.ru/publ/ganna_gavrilec_suchasnij_ukrajinskij_kompozitor/115-1-0-458. [in Ukrainian].